

Številka: 09501-4/2019/6

Datum: 4. 4. 2019

**Odgovor na zahtevo Sveta romske skupnosti Republike Slovenije za posredovanje
obrazložitve v zvezi s statusom tradicionalno in netradicionalno naseljene romske
skupnosti v Republiki Sloveniji**

Svet romske skupnosti Republike Slovenije je na Generalni sekretariat Vlade Republike Slovenije naslovil zahtevo za posredovanje obrazložitve statusa, pravnega položaja in posebnih pravic tradicionalno naseljene romske skupnosti (avtohtonih Romov) in statusa, pravnega položaja in posebnih pravic netradicionalno naseljene romske skupnosti (neavtohtonih Romov) v Republiki Sloveniji. V svojem dopisu Svet romske skupnosti Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: svet) svojo zahtevo utemljujejo z navedbo, da bodo sicer »pripadniki romske skupnosti (avtohtoni Romi) vedno pod pritiskom Zveze Umbrelle, v prepričanju, da se jim dela krivica in so diskriminirani«.

Vlada Republika Slovenije v zvezi z zahtevo sveta pojasnjuje, da se je Ustavno sodišče Republike Slovenije do zdaj že izreklo o več vidikih ustavnopravnega položaja romske skupnosti, ki živi v Sloveniji. Tako je že večkrat navedlo, da je namen ustavnega varstva v ohranitvi etničnih posebnosti romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, in sicer tako, da ji večinski narod z zakonom poleg pravic, ki gredo vsakomur, zagotovi še posebne pravice. Opozorilo je na razliko v primerjavi z ureditvijo posebnih pravic italijanske in madžarske narodne skupnosti, ki jih ureja neposredno Ustava Republike Slovenije (64. člen; v nadaljnjem besedilu: Ustava RS). Ustava RS v 65. členu določa, da položaj in posebne pravice romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, ureja zakon. S tem zavezuje zakonodajalca, da določi, katere posebne pravice ima romska skupnost, ki živi v Sloveniji. To pomeni, da jih zakonodajalec mora določiti, ima pa pri tem široko polje proste presoje. Po lastni presoji izbere take ukrepe (posebne pravice, privilegije), ki bodo v največji meri zagotavljali doseganje namena ustavnega varstva.

Kot temeljni zakon, ki ureja pravice romske skupnosti v Sloveniji, je zakonodajalec sprejel Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 33/07; v nadaljnjem besedilu: ZRomS-1). V 3. členu veljavnega ZRomS-1 so zdaj naštet področja, na katerih Republika Slovenija zagotavlja uresničevanje posebnih pravic; gre za področja izobraževanja, kulture, zaposlovanja, urejanja prostora in varstva okolja, zdravstvenega in socialnega varstva, obveščanja in soodločanja v javnih zadevah, ki se nanašajo na pripadnike romske skupnosti. Namen zakonodajalca leta 2007, kar izhaja iz spremljajočega gradiva, je bil, da se tako poudarijo predvsem področja, na katerih so potrebni posebni ukrepi, s katerimi se bo izboljšalo slab socialno-ekonomski položaj romske skupnosti. Ta se kaže zlasti v slabših bivanjskih razmerah pripadnikov romske skupnosti, nižji izobrazbeni ravni, višji stopnji brezposelnosti in slabšem zdravstvenem stanju. Ob tem pa je bil namen zakonodajalca leta 2007 tudi, da se romski skupnosti kot manjšinski skupnosti v Sloveniji, ki jo kot takšno pojmuje tudi Ustava RS v 65. členu, podeli posebne pravice, ki bodo romski skupnosti omogočale ohranjanje in razvijanje njihove kulture, jezika in etničnih posebnosti ter urejale participacijo tako na lokalni kot državni ravni.

Namen zakonodajalca, ki izhaja tudi iz obrazložitev 3. člena ZRomS-1, je bil, da pripadniki romske skupnosti posebne pravice uresničujejo na območjih občin z zgodovinsko, avtohtono romsko poselitvijo. V spremljajočem gradivu za sprejem ZRomS-1 leta 2007 je zapisano, da posebne pravice »izhajajo iz ravni zgodovinsko pridobljenih posebnih pravic, ki so zagotovljene na podlagi avtohtone poselitve teh skupnosti v skladu s teritorialnim načelom, ne glede na število pripadnikov. Te pravice uresničujejo pripadniki teh skupnosti individualno in v skupnosti z drugimi člani skupine.« Poselitev, kjer romska skupnost biva zgodovinsko, avtohtono oziroma tradicionalno, je omejena z območjem občin, ki jih v 39. členu našteva Zakon o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 79/09, 51/10, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO, 11/18 – ZSPDLS-1 in 30/18; v nadaljnjem besedilu: ZLS). Na tem območju romska skupnost uresničuje eno od svojih pravic, to je pravico do politične participacije. Merilo, na podlagi katerega pripada romski skupnosti posebna pravica iz 39. člena ZLS, je merilo avtohtonega bivanja v natančno navedenih 20 občinah. S tem je zakon določil ozemlje, na katerem Romi v Sloveniji prebivajo zgodovinsko, torej avtohtono.

Ustavno sodišče v vseh svojih presojah te ureditve doslej ni prepoznalo kot neustavne ureditve, ki uresničevanje posebne pravice romske skupnosti veže na območja, kjer pripadniki te skupnosti bivajo avtohtono. Le na območjih, določenih z območjem občin, v veljavi na dan 12. 6. 2002, pripadajo torej Romom, ki tam prebivajo, posebne pravice, ki jih zakonodajalec zanje ustanavlja s posebnimi zakoni. Prav tako iz obrazložitev veljavnega ZRomS-1 k 3. členu izhaja, da je bil namen zakonodajalca, da pripadniki romske skupnosti svoje posebne pravice uresničujejo na območju občin z zgodovinsko, avtohtono romsko poselitvijo.

Namen zakonodajalca leta 2007 je bil, da se poudari, da se uresničevanje pravic in določitev položaja in zastopstva romske skupnosti ne nanaša na katerekoli Rome, ki bivajo v Republiki Sloveniji, temveč na tiste, zaradi katerih je bil leta 1991 v slovensko ustavo zapisan 65. člen in ki so v Republiki Sloveniji prisotni oziroma tudi bivajo skozi daljše zgodovinsko obdobje, torej tradicionalno. Tudi zagotavljanje in uresničevanje posebnih pravic italijanske in madžarske narodne skupnosti v Sloveniji je skladno s 64. členom Ustave RS vezano na avtohtonost. Glede na to, da 65. člen Ustave RS, s katerim se predvideva urejanje posebnih pravic romske skupnosti, sledi 64. členu Ustave RS, ki posebne pravice italijanske in madžarske narodne skupnosti veže na avtohtonost, je namen ustavodajalca mogoče razumeti na način, da se tudi pravice romske skupnosti vežejo na avtohtonost oziroma koncept tradicionalne, zgodovinske poselitve oziroma bivanja. V nasprotnem primeru bi bilo mogoče razumeti, da se romski skupnosti in njenim pripadnikom v primerjavi s položajem italijanske in madžarske narodne skupnosti zagotavlja višja raven pravic, saj bi se ta zagotavljala vsakemu pripadniku romske skupnosti, ki biva v Sloveniji ne glede na to, kdaj je v Slovenijo prišel, torej tudi Romom, ki so v Slovenijo migrirali nedavno ali ki bodo v Slovenijo še prišli.

Vlada Republike Slovenije je s sklepom št. 00701-16/2017/18 dne 1. 3. 2018 določila besedilo Predloga zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (v nadaljnjem besedilu: novela ZRomS-1) in ga poslala v obravnavo Državnemu zboru, kjer pa do obravnave zaradi predčasnega razpusta Državnega zbora ni prišlo. Eden od namenov novele ZRomS-1 je bil jasneje definirati vsebino posebnih pravic romske skupnosti in območje njihovega izvrševanja. Z novelo ZRomS-1 se je sledilo namenom zakonodajalca iz leta 2007, saj je novela ZRomS-1 pogoj avtohtonosti določila pri uživanju posebnih pravic romske skupnosti in sicer tako, da je bil ta pogoj zamejen s teritorijem, torej območjem uživanja posebnih pravic tam, kjer romska skupnost biva tradicionalno, zgodovinsko, avtohtono. Novela ZRomS-1 je torej namen zakonodajalca iz leta 2007 konkretizirala tako, da je definirala območje uresničevanja posebnih pravic romske skupnosti ter pri tem kot pogoj določila avtohtonost bivanja. Novela ZRomS-1 je prav tako bolj jasno določila, da Republika Slovenija zagotavlja uresničevanje posebnih pravic romske skupnosti na področjih ohranjanja in razvijanja kulture in kulturne dediščine romske skupnosti, ohranjanja in razvoja jezika romske skupnosti,

informativne, založniške in medijske dejavnosti romske skupnosti ter soodločanja v javnih zadevah, ki se nanašajo na pripadnike romske skupnosti.

Hkrati je upoštevajoč posebni položaj romske skupnosti v Sloveniji, zlasti vidika slabšega socialno-ekonomskega položaja romske skupnosti in njenih pripadnikov, zakonodajalec leta 2007 predvidel, da se na področjih izobraževanja, zaposlovanja, urejanja prostora in varstva okolja ter zdravstvenega in socialnega varstva sprejmejo potrebni ustrezni ukrepi. V veljavnem ZRomS-1 je konkretizacija teh ukrepov predvidena s sprejemom vladnega programa ukrepov na večini od prej navedenih področjih. Ti ukrepi niso omejeni s pogojem avtohtonosti. Novela ZRomS-1 je temu namenu sledila in predvidela, da bi Republika Slovenija zagotavljala posebne ukrepe za izboljšanje socialno-ekonomskega položaja romske skupnosti in njenih pripadnikov ter za ustvarjanje pogojev za dvig socialne vključenosti pripadnikov romske skupnosti ne glede na območje njihovega bivanja in ne glede na pogoj avtohtonosti. Posebni ukrepi so razumljeni kot začasni in namenjeni pripadnikom romske skupnosti, ki so v manj ugodnem položaju na določenem področju ali v določenem okolju.

Stojan Tramte
generalni sekretar